

előadásában a katolikus, monarchikus, konzervatív világ szétzúzására indított nagypolgári támadásként vizsgálta a francia hadjáratokat.

Ezt követően *T. C. W. Blanning* egyetemi tanár (Cambridge) tartotta meg „Napóleon császárságának bukása” című előadását, amelynek középpontjába az 1813. október 16–19. közti lipcsei csata eseményeit helyezte.

Jean Michel Sterkenadies egyetemi tanár (Brüsszel) „A nyugati végkimenet” címmel, az elhangzott előző előadáshoz csatlakozva, az 1815. június 18-i waterloo-i csatát, a napóleoni háborúk utolsó nagy fegyveres összetükközését elemezte.

A június 27-i délelőtti negyedik ülésen az elnöki tisztelet *Jan Špatný* múzeumigazgató, a Cseh-Szlovák Napóleon Társaság elnöke (Slavkov) látta el.

Elsőként *Jaroslav Komárek* tartotta meg „Logisztika a napóleoni háborúkban” című előadását. Ebben elsődlegesen az élelmezés és takarmányozás kérdéskörével foglalkozott.

Jüri Fidler őrnagy, tudományos kutató (Hadtörténeti Intézet, Prága) „Harcok Stockau körül 1805. december 2–5.” címmel az austerlitz csata és a fegyverszünet megkötése közötti néhány nap utolsó harci eseményeit idézte fel.

Ezt követően korreferátumok hangzottak el. *Ludek Šubert* alezredes, egyetemi docens (brnói

Katonai Akadémia) a fegyverszünet fogadtatásával foglalkozott, miközben a cseh és morva lakosságnak a három haderővel kapcsolatos reakcióját vizsgálta.

Vladislav Novotný egyetemi docens (brnói Masaryk Egyetem) az austerlitz (slavkovi) csatatéren elesettek exhumálás utáni antropológiai vizsgálatáról számolt be.

Végül *Milan Plattý* egyetemi adjunktus (brnói Katonai Akadémia) az austerlitz katasztrófális orosz-osztrák embervesztés okainak feltárását kísérlete meg.

A tudományos ülészek alatt június 26-án délután a résztvevőknek módja nyílt az egykori austerlitz csatatér részletes bejárására, a csata egyes fázisainak az eredeti helyszínen való felidézésére és az elesettek földi maradványait rejtő monumentális emlékmű előtti tisztelgésre.

Záróeseményként június 27-én délután az austerlitz (slavkovi) kastélyban működő Történeti Múzeum „Napóleon és az austerlitz csata” című új állandó kiállítását tekintették meg a tudományos ülés résztvevői, majd a kastély dísztermében a „Napóleon és kora” című zenés irodalmi műsorral zárult az eseménysorozat. A bel- és külföldi jelenvoltaktól a házigazda *Jan Špatný* múzeumigazgató és *Stanislav Koukala* slavkovi polgármester vett búcsút, megköszönve a nemzetközi tudományos ülészekon való aktív közreműködésüket.

ZACHAR JÓZSEF

BÉKEFENNTARTÁS 1815-TŐL NAPJAINKIG

A Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság XXI. Kollokviuma, Québec, 1995. augusztus 20–26.

A Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság immár szokásos évenkénti nemzetközi tudományos eszmecserejére ezúttal a Nemzetközi Történelemtudományi Bizottság ötvenkénti kongresszusához csatlakozva, a Kanadai Hadtörténelmi Bizottság meghívása alapján Québecbe került sor. 34 országból 160 hadtörténész gyűlt össze, hogy napjaink talán legaktuálisabb kérdését, a békefenntartás lehetőségét történetiségében vizsgálja.

Az augusztus 21-én megnyílt ülészekon az első ülésen a résztvevőket *Dr. Serge Bernier*, a

Kanadai Haderő Hadtörténelmi Szolgálatának főigazgatója, a Kanadai Hadtörténelmi Bizottság elnöke üdvözölte a rendezők és házigazdák nevében. A külföldről érkezettek nevében szavait *Dr. Cornelis M. Schulten* kutatóintézeti igazgató (Hollandia), a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság elnöke viszonzta, és köszönetet mondott az újabb eszmecsere lehetőségéért. A helyszín és a téma jelentőségét méltatta ezt követően *André Corvisier* nyugalmazott egyetemi tanár (Franciaország), a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság tiszteletbeli elnöke. Ezután került sor öccellenciája

Roméo le Blanc, Kanada fő kormányzója, a rendezvény fővédnöke üzenetének felolvasására.

A megnyitó ülésen hangzott el *Albert Legault* egyetemi tanárnak, a Nemzetközi Kutatások Québeci Központja igazgatójának téma-bevezető előadása. A megvitatandó kérdés rövid méltatását követően a kétféle béke-modellt, a jogon alapulót és a fegyverrel megteremtettet elemezte. Ezután a béke-időszakoknak tekintett történelmi szakaszokat háborús konfliktusaival szembesítette. Végül a XXI. század hajnalára rátérve, vizsgálta a békefenntartás lehetőségeit. Előadása zárórésztében a nemzetközi politikai biztonság ellenutmondásait vázolta fel.

Szünet után az elnöklést *Luiz Paulo Macedo Carvalho* ezredes, katonai akadémiai tanár, a Brazil Hadtörténelmi Bizottság főtájkára vette át.

Elnökletével *Dr. Mircea Dogaru* alezredes, a Román Hadtörténelmi Bizottság alelnöke tartotta meg „A Szent Szövetség és a fegyveres békének a román országokra gyakorolt hatása 1815–1849” című előadását. Ennek közép-pontjába az 1821-es, Tudor Vladimirescu vezette havasföldi felkelést, illetve annak vérfelújítását állította. Ugyancsak hosszabban szöjt az 1848-as moldvai és havasalföldi „forradalmi kísérletnek” orosz–török fegyveres intervencióval való felszámolásáról. Ehhez társította az erdélyi orosz inváziót, Erdélyt még mindig „román fejedelemségnek” minősítve, hozzátéve, hogy „románok és magyarok együtt mentek a Habsburgok által felállított vérbíró-ságok elé”.

A következő előadó, *René Pillorget* egyetemi tanár (Franciaország) „Néhány francia katonai beavatkozás Latin-Amerikában és a Távol-Keleten a XIX. században” címmel ismertette két kutatótársával együtt elkészített referátumát. Ebben bemutatta az 1823-as spanyolországi, az 1831-es portugáliai, az 1845–52 közti montevidói, az 1860/61-es szíriai, az 1860-as kínai és végül az 1861/62-es Le Vera Cruz-beli eseményeket. Ezek háttéréből fakadó, a többi nagyhatalom legalábbis hallgatóságos egyetértésével, diplomáciai-politikai eljáráshoz társuló, határozott célú, hatásos fegyveres fellépést emelte ki.

Ehhez csatlakozott *Roch Legault* egyetemi tanár (Kanada) „A brit fegyveres erő 1837–1861 közti alsó-kanadai beavatkozása” című előadása. Miután az előadó ismertette a Hat Grófság Konföderációjához vezető folyamatot, rátért annak politikájára, végül a korábbi hatalmi viszonyokba

való visszavezetést, a brit fegyveres kényszerítést mutatta be. Eközben hangsúlyozta, hogy ez nem a mai értelemben vett békefenntartás volt, de az alkalmazott hadműveleti eljárások máig tanulságosak.

A második ülésre augusztus 22-én *André Corvisier* elnökletével került sor.

Elsőként *Michèle Ballesti* asszony, egyetemi docens (Franciaország) „A Második Császárság alatti békefenntartó hadműveletek haditengerészeti vonatkozásai” című előadása hangzott el. Az előadó az 1856-os kínai, az 1858-as kokinkínai, az 1861-es mexikói és az 1864-es libanoni francia beavatkozás elemzésével a közös vonásokat tárta fel. A haditengerészeti demonstrációt követő kombinált hadműveleti tevékenység jellemzőinek bemutatása alapján a siker, illetve a sikertelenség okainak vizsgálatával zárta fejtegetését az előadó.

Ezután *Hugo O'Donnell* egyetemi tanár (Spanyolország), a Nemzetközi Haditengerészettörténelmi Bizottság alelnöke következett „Az 1859/60-as észak-afrikai hadjárat” című előadásával. Ebben felidézte a Marokkó elleni háború okait, a hadműveleti terveket és az ezek alapján végrehajtott hadműveleteket. Külön részletezte a spanyol haditengerészeti aktivitást, a spanyol expedíciós haderő gyalogsági, lovassági és tüzérségi tevékenységét, a marokkói hadsereg összetételét és abból fakadó harceljárásait. Befejezésül az elért eredményeket azok árának tükrében mutatta be az előadó.

A továbbiakban *Manuel Freire Themudo Barata* tábornok, akadémikus, a Portugál Hadtörténelmi Bizottság elnöke tartott előadást „Választott bíróság döntésével megoldott nemzetközi konfliktusok 1870–1905” címmel. Három példát elemzett: a kisebb portugál-brit afrikai területviták amerikai, francia és olasz államelnöki döntéssel való 1870-es, 1885-ös és 1903-as megoldását, ezeket a mának szóló példaként bemutatta.

Benjamin Franklin Cooling egyetemi tanár (Egyesült Államok) „A békefenntartás és a pacifikáció összefonódása az amerikai polgárháborúban” című előadásában azt fejtegette, hogy a polgárháború valójában két háború volt, a két államszövetség haderejének háborúján túl az északiaknak az elfoglalt déli területek szakadár lakossága elleni háborúja is a békefenntartás hangsúlyozásával, ám ténylegesen a terület pacifikálásával.

Szünet után az elnöklést *John M. Collins* dandártábornok, az Egyesült Államok Hadtörténelmi Bizottságának alelnöke vette át.

Elnöklétével először *Dr. Stefan Paslaru* alezredes, tudományos kutató (Románia) tartotta meg „Békefenntartó akciók Délkelet-Európában a Krími Háborútól a Berlini Kongresszusig, 1853–1878” című előadását. Ebben a havasföldi és moldvai román fegyveres erők szerepét állította a vizsgálat középpontjába. Ezt egyrészt hatalmas egyenlítő-teremtőnek, másrészt a délkelet-európai felszabadító mozgalmakat támogatónak jellemezte.

Utána *Andres Mas Chao* tábornok, hadosztályparancsnok (Spanyolország) „A kokinkínai expedíció. Spanyol hozzájárulás Indokína francia okkupálásának kezdetéhez” című előadása került napirendre. Az 1858–1862 közti távol-keleti események felidézésekor a diplomáciai eseményekben ágyazva mutatta be a Fülöp-szigetéről indított fegyveres akciót, amely a szabadkereskedelem érvényesítését célozta.

Ezt követően *Zachar József* ezredes, kandidátus, a Magyar Hadtörténeti Nemzeti Bizottsága főtábornok előadása hangzott el, amely Bosznia és Hercegovina európai mandátummal végrehajtott 1878-as osztrák–magyar okkupációját ismertette. A nemzetközi politikai folyamatok és a helyi események párhuzamos felvázolásával mutatta be, miként került sor a fegyveres megszállásra és az ezzel párhuzamos pacifikálásra.

Ebédszünet után következett a negyedik ülés *Dr. Pablo Antonio Fernandez Sanchez* kutatóintézeti igazgató (Spanyolország) elnöklétével.

Elnöklétével elsőnek *Pedro Pascual Martinez* egyetemi tanár (Spanyolország) tartotta meg „Spanyol hadiexpedíciók a kubai háborúkban, 1868–1898” című előadását. Ebben a vállalkozásoknak a polgári társadalomra gyakorolt hatását és a társadalmi reagálását vizsgálta.

A továbbiakban *Dr. Dimitru Preda* ezredes, tudományos főmunkatárs (Románia) „A párizsi békekonferencia és az 1919-es román–magyar háború” című előadása hangzott el. Az előadó az új európai egyensúly megteremtéséről, a Magyar Tanácsköztársaság 1919. április 16-ra virradóan kezdeményezett hadműveletéről, mint „ellenesleges agresszióról” szólt, amelyet az az „egységes, szuverén, független nemzeti jogállam” Románia ellen követett el, és amely „jogos védelmi” szükségserűen vont maga után „a bolsevizmus eltiprását célzó” román „ellentámadást”, a magyar főváros és jelentős magyar területek katonai megszállását, amely azonban „csak a szükséges ideig tartott”, és amely „humanitárius jellegű volt”. De még ez sem elég, az előadás annak hangsúlyozásával zárult, hogy „a román parancsnokság anélkül, hogy beavatkozott volna a szomszédos állam belső kérdéseibe,

megkönnyítette a normális gazdasági és közéleti helyreállítását”.

Ezután *Dr. Dimitir Minyev* ezredes, kutatóintézeti igazgató (Bulgária) „Bolgár okkupációs csapatok 1915–1918” című előadása következett. Ebben valójában a bolgár haderő soraiban harcolt közel másfélszázézer macedóniai harcos haditevékenységét idézte fel. Ezt követően azt hangsúlyozta, hogy a macedóniai bolgár megszálló csapatok lényegében „felszabadító csapatok” voltak.

Szünet után az elnöklést a következő ülésen *Jean Delmas* tábornok, a Francia Hadtörténelmi Bizottság elnöke, a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság első alelnöke vette át.

Először *Olivier Forcade* egyetemi docens (Franciaország) „Békeszerződés szerinti francia beavatkozások Magyarországon, Felső-Sziléziában és Törökországban, 1920–1923” című előadására került sor. A három esettanulmány közül a magyar vonatkozású a Temes-vidék birtokáért akár egymás ellen is vonulni kész két győztes új állam, Nagy-Románia és a Szerb-Horvát-Szlavón Állam hadereje közt folyosót foglalt francia hadak tevékenységét mutatta be. Tegyük hozzá: rendkívül korrekt hangvétellel, a történelmi tények teljes tiszteletben tartásával, minden politikai felhang nélkül.

Ezt követte *Guillermo Montenegro* sorhajókapitány, katonai akadémiai tanár (Argentína) „Argentínai humanitárius jellegű haditegerészeti műveletek a spanyol polgárháborúban” című előadása.

Ehhez csatlakozóan szólt *Willard C. Frank Jr.* egyetemi tanár (Egyesült Államok) „Nemzetközi tengeri erőfeszítések a spanyol polgárháború érdekében” címmel. Ebben egyrészt a fasiszta Olaszország és a nemzetiszocialista Németország, másrészt a bolsevik Szovjetunió beavatkozásait az ez ellen fellépő nagyhatalmi diplomácia tükrében mutatta be.

A hatodik ülés augusztus 23-án reggel *Jürgen Rohwer* professzor (Németország), a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság alelnöke elnöklétével kezdett munkához.

Tiberio F. Moro ellentengernagy, levéltárigazgató (Olaszország) „Fiume szövetségesek általi megszállása, 1918–1920” című előadása magyar szempontból is rendkívül figyelemreméltó volt. Azt elemezte ugyanis mindeddig feltáratlan levéltári források alapján, miként került a magyar koronához tartozó város a Szerb-Horvát-Szlavón Államhoz, holott az az Olaszországhoz való csatlakozás ígéretét adta tudtul.

Ezután *Dr. Jürg Stüssi-Lauterburg* ezredes, kutatóintézeti igazgató (Svájc) „Svájci kereskedővonatok 1918–1920” című előadása következett. Ebben a Varsóba és Bukarestbe irányult kereskedelmi szállítási kötelezettségek hadikörülmények közti teljesítéséről szolt, rendkívül érdekesítően.

Kenneth J. Hagan egyetemi tanár, levéltárigazgató, az Egyesült Államok Hadtörténelmi Bizottságának elnöke tartott ezután előadást „Az Egyesült Államok hadtengerészete, mint békefenntartó erő” címmel. Ebben 1801-től napjainkig kísérté végig vizsgálta témáját „az alacsony intenzitású konfliktusok” vonatkozásában.

Szünet után az üléselnöki tisztet *Jean Langenberger* dandártábornok (Svájc), a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság Bibliográfiai Tanácsának elnöke vette át.

Először *Dr. Jan Korčák* tudományos kutató, a Szlovák Hadtörténelmi Bizottság főtitkára tartotta meg „Szlovákia és a szlovákok békefenntartó akcióiban 1919–1994” című előadását. Már az államiság rövid történelmi felvillantása rendkívül figyelemreméltó volt, utalt ugyanis arra, mennyire a szlovákok feje felett történt az egykori Felső-Magyarországnak a kívülről újonnan létrehozott csehszlovák államhoz való átkerülése. A továbbiakban is a szlovákoknak a másodrendű, erősen korlátozott szerepét emelte ki, többek közt a hadügy területén. Így jellemző adatként közölte, hogy az 1938-ban szolgált 130 tényleges állományú tábornok közt csak egyetlen szlovák volt. Ugyancsak a külső hatalmi kényszer által létrehozottnak jellemezte az első szlovák állam 1939-ben történt létrehozását. Ebben az összefüggésben szolt a Szlovák Nemzeti Felkelésről is. Átterve a bolsevizmus évtizedeire, a Varsói Szerződésből fakadóan az új csehszlovák államra háruló katonai teherterelt idézte fel, majd az ENSZ békefenntartó akcióiban való részvételt részletezte. Befejezésül különösen részletesen szolt az 1993-ban megszületett új Szlovák Köztársaság ezirányú ténykedéséről.

A következő előadó, *Dr. Keut Fedorowich* egyetemi adjunktus (Nagy-Britannia) „A Külügyminisztérium, az olasz hadifoglyok és a Szabad Olaszország Mozgalom, 1940–1943” címmel a brit kormány antifasiszta propagandáját és a közel másfélszáz ezer olasz hadifogoly politikai fegyverként való felhasználását, mintegy három ezer hadifogollyal a Szabad Olaszország Mozgalom „antifasiszta eszközként” való létrehozását és működtetését mutatta be.

Ezután *Vlagyimir A. Zolotarjev* vezérőrmagy, professzor, kutatóintézeti igazgató, az Orosz Hadtörténelmi Bizottság elnöke tartotta meg előadását „A Varsói Szerződés és a tagállamok fegyveres

erőinek együttműködése” címmel. Miután röviden ismertette a VSz létrehozását, szervezeti felépítését, részletesen szolt a Politikai Tanácsokozó Testület, a honvédelmi miniszteri tanácsokozók, a Főparancsnokság, a Technikai Bizottság működéséről és a hadtudományi kutatások koordinálásáról, ragszkodva a történetiség elvéhez, de sajnálatos módon mellőzve az elemző-értékelő módszert.

Augusztus 24-én reggel a nyolcadik ülés *Steve C. Ropp* egyetemi tanár (Egyesült Államok) előnkletével kezdte meg a munkát.

Elsőként *Carlos Gomes Bessa* ezredes, tudományos kutató a Portugál Hadtörténelmi Bizottság alelnöke kapott szót „Békefenntartás az Ibériai félszigeten a második világháború idején” című előadásának a megtartására. Ebben első sorban a portugál kormánynak a nemzetközi erőegyensúlyhoz való hozzájárulásra, a semlegességre és az Ibériai félszigetnek európai háborús konfliktusoktól való távoltartásra irányuló külpolitikája tükrében elemezte az eseményeket. Kitért azonban a spanyol kormánynak folyamatosan a német győzelemre építő, a semlegességet csupán átmenetinek tekintő politikájára, továbbá a semlegességgel való felhagyásra irányuló külső nyomásokra is.

Ezután *Liu Lu-min* tábornok, egyetemi tanár, a Kínai Hadtörténettudományi Társaság elnöke tartotta meg „A második világháború tanulságai” című előadását. Ebben a két hadviselő tömb államainak politikai-erkölcsi különbözőségét hangsúlyozta, majd a háborús győzelem egyéb momentumait elemezte. Befejezésül a mai világhelyzet vonatkozásában szolt arról, milyen tanulságokat vontak le a győztesek és a vesztesek.

Igor A. Amozov sorhajókapitány, az Orosz Hadtörténelmi Bizottság főtitkára ehhez csatlakozva, „A szovjet katonai személyzet szerepe a Lengyel Hadsereg létesítésében és fejlesztésében, 1942–1956” című előadását tartotta meg. Ebben úgy szolt a Vörös Hadsereg melletti hadrakelésre a Szovjetunióban szervezett lengyel katonai kötelékekről és a szükséges tisztképzésről, hogy még említeni is elfejtette Katynt, amely azt szükségessé tette. Ennek felidézése nélkül értelmetlen volt, miért kellett még évekig szovjet állampolgárságú tiszteknek a Lengyel Hadseregben szolgálniuk, amit ugyancsak részletezett az előadó.

Rendkívül kevésbé ismert területre vezetett *Hasan Köni* egyetemi tanár (Törökország) „Török részvétel a koreai háborúban” című ezt követő előadása. Bevezetőben arról szolt, miként tudta megőrizni Törökország a semlegességét a második világháborúban egészen 1944-ig, majd

milyen külső nyomásra szakított ezzel, hogyan lett az egyik győztes hatalom, a továbbiakban miként kényszerült a NATO-ba. Ezután részletezte a koreai válságban, majd az ENSZ-beavatkozásban játszott török szerepet. Befejezésül a koreai tapasztalatokból levont tanulságokat és ezeknek a török haderő fejlesztésére gyakorolt hatását részletezte.

Szünet után az üléselnöki tisztet *Yang Shao-jun* egyetemi tanár, a Kínai Hadtörténettudományi Társaság főtitkára vette át.

Először *Dr. Piet H. Kamphuis* kutatóintézeti igazgató, a Holland Hadtörténelmi Bizottság elnöke „Holland politika katonai személyzetnek a nemzeti határokon túlra való küldésével kapcsolatosan, 1815–1995” című előadása hangzott el. A törekvések és lehetőségek történelmi felvillantása a holland haderő jellegének, létszámának és összetételének a tükrében történt. A gyarmati fellépések bemutatását követően az előadó részletesen a második világháború utáni ENSZ-akciókban való részvételt mutatta be.

Ezt követően *Dr. Wolfgang Etschmann* főtanácsos, tudományos fősztályvezető (Ausztria) „Osztrák részvétel a ciprusi békefenntartó műveletekben, 1964–1994” címmel tartotta meg előadását. Ciprus stratégiai jelentőségének és belső politikai helyzetének felidézését követően bemutatta, miként került sor a hidegháború körülményei közt a ciprusi ENSZ-határozat meghozatalára, hogyan, milyen országbeli erőkből szervezték meg a ciprusi ENSZ-békefenntartó köteleket, és ebben milyen szerepet játszott az osztrák táborigazgató, majd miként követte azt egy osztrák gyalogsági alegység bekapcsolódása, a katonákat miként követték osztrák civil rendőrök, hogyan nőtt az osztrák részvétel zászlóaljnyi erővel végrehajtottá. Befejezésül arról szólt az előadó, miként fog egy magyar szakasz az osztrák zászlóalj keretében bekapcsolódni a továbbra is szükséges békefenntartó tevékenységbe.

Laurent Wehrli tudományos kutató (Svájc) „Svájc koreai missziója” című előadására került sor ezután. Az előadó ismertette az 1953-as fegyverszünettel kialakult, máig tartó helyzetet, majd rátért a fegyverszünetet felügyelő, semleges hatalmak képviselőiből álló ellenőrző bizottság létrehozására, működésére és a svájci részvétel részletezésére. Hosszabban szólt a lengyel, csehszlovák és svéd biztonsági tagoktól eltérő küldetéséről, amelyet szigorúan semleges és az ENSZ-től is távolmaradó állam képviselőiként játszottak Svájc küldöttei, és amely ennek ellenére belpolitikai vitát keltett Svájcban.

Ebédészünet után a tizedik ülés *Luc Bujold* ezredes, tudományos kutató (Kanada) elnökletével kezdett munkájához.

Elsőnek *Dr. Yigal Eyal* ezredes, tudományos kutató (Izrael) tartotta meg „A Szíria és Izrael közti fegyverszüneti egyezmény” című előadását. Ebben az 1949. július 20-i egyezmény létrejöttének körülményeit és alapvető megállapításait elemezte. Ezt követően a továbbbélő és csupán 1967-ben a hatnapos háborúval „megoldott”, a demilitarizált övezetek miatti konfliktus utóéletét mutatta be.

Ehhez csatlakozva *Mohammed K. Shiyab* vezérőrnagy, királyi tanácsadó (Jordánia) „A közel-keleti ENSZ-békefenntartó műveletek jordániai szempontból” címmel tartott előadást. Ebben mind a katonai megfigyelők, mind a fegyveres erők közel-keleti jelenlétét indokoltak tartva, 1947-től napjainkig végigkísérte az alapvető konfliktushelyzet alakulását.

Ugyancsak e témakörben *Matitahu Mayzel* egyetemi tanár (Izrael) „A békefenntartás kudarcra -- az 1967-es hatnapos háború” című előadása következett ezután. A közel-keleti válság fegyveres összecsapásig fokozódó súlyosbodását az előadó messzire nyúló nemzetközi összefüggéseiben és az ENSZ tehetetlenségét hangsúlyozva mutatta be.

Szünet után az üléselnöklést *Jehuda L. Wallach* egyetemi tanár, az Izraeli Hadtörténelmi Bizottság elnöke vette át.

Elnökletével először *Dr. Helmuth Schubert* alezredes, tudományos kutató, a Német Hadtörténelmi Bizottság főtitkára tartotta meg „A Német Szövetségi Haderő »belső vezetésének« keletkezéstörténete” című előadását. Először azt tisztázta, hogy a „belső vezetés” a haderő szellemi, politikai és erkölcsi vázát jelenti. Ezt követően a Német Szövetségi Haderő keletkezésének és fejlődésének fő vonalát, a múlttal való végleges leszámolást középpontba állítva, azt vizsgálta, miként jutott el oda ez a haderő, hogy részt vállalhasson nemzetközi békefenntartó missziókban.

Ezt követően *Sime Persson* egyetemi tanár (Svédország) „Svéd részvételével a ciprusi békefenntartó műveletekben, 1964–1987” című előadása következett. Ebben az előadó a békefenntartók számára előírt feladatok végrehajtásának lehetőségeit svéd szemszögből az 1964-es, az 1974-es és az 1987-es esztendő elemzésével mutatta be.

A továbbiakban *Andrzej Ajnenkiel* professzor, kutatóintézeti igazgató, a Lengyel Hadtörténelmi Bizottság elnöke „A Lengyel Haderő részvétele az ENSZ hadműveleteiben”

című előadására került sor. Az előadó részletesen ismertette a koreai, vietnámi, közkeleti, libanoni és jugoszláviai békefenntartó közreműködését.

Peter J. Dennis egyetemi tanár, az Ausztrál Hadtörténelmi Bizottság elnöke „Béketeremtés, békefenntartás Délkelet-Ázsiában 1945/46-ban” című előadásában azután a Japán-legyőzését követő brit, francia, holland katonai együttműködésről szólt, amely a status quo ante helyreállítására irányult. Felidézte az amerikai előrenyomulásból adódó nehézségeket, különös tekintettel a gyamatellenes amerikai politikai irányzatra.

A tizenkettedik ülés augusztus 25-én *Louis Edouard Roulet* dandártábornok, egyetemi tanár (Svájc) elnökletével kezdte meg munkáját.

Elsőként *Dr. Jarl Kronlund* alezredes, tudományos kutató, a Finn Hadtörténelmi Bizottság főtitkára tartotta meg „Az 1964-es kanadai kezdeményezés állandó ENSZ-támogató erők létrehozására és a finn reakció” című előadását. Ebben azt részletezte, milyen gondot okozott a finn kormány számára, hogy a kanadai elképzelés kidolgozására a dán, holland, norvég és svéd diplomáciával együtt meghívást kapott, hiszen tekintettel kellett lennie a Szovjetunió kritikus magatartására.

Ezután *Claude Bonard* ezredes, egyetemi docens (Svájc) „A svájci hadsereg rendfenntartó szolgálata a genfi nemzetközi konferenciák alkalmából” című előadása következett. A szerző távollétében felolvasott előadás középpontjában az 1985-ös Reagan-Gorbacsov-találkozó alkalmával politikai okok miatt szükségesnek tartott biztonsági intézkedések álltak, kiemelve a szövetségi haderő ezekbe való bevonását. Az 1954-től 1990-ig többször bekövetkezett bevonást a béke megőrzéséhez való svájci fegyveres hozzájárulásként értékelte az előadás zárógondolata.

A továbbiakban *Phatiosz I. Mernegidisz* dandártábornok, kutatóintézeti igazgató, a Görög Hadtörténelmi Bizottság főtitkára „Görögország békefenntartó műveletei 1950 óta” című előadására került sor. Részletesen a koreai görög szárazföldi és légi expedíciós erők működését mutatta be az előadó, de röviden szólt a szómáliai, jugoszláviai, kuvaiti, iraki és grúziai részvételről is.

Szünet után az elnöklet *Sztoján Georgijev Germanov* egyetemi docens (Bulgária) vette át.

Elnökletével először *Dr. Luc de Vos* ezredes, katonai akadémiai tanár, a Belga Hadtörténelmi Bizottság elnöke tartotta meg „Belga humanitárius hadműveletek” című előadását. A

megelőző diplomácia, a béketeremtés, a békefenntartás, a békekényszerítés és a béketartósítás eltérő fogalmaiból kiindulva, a nemzetközi jogi, politikai és katonai összefüggésekbe ágyazva, a koreai és az öbölháborúban, valamint a Jugoszláviaiban, Szómáliában és Ruandában nemzetközi keretek között, továbbá Kongóban, Zairéban és Ruandában nemzeti szinten biztosított humanitárius segítségnyújtást részletezte.

Nitza Nachmias egyetemi tanár (Izrael) előadása következett ezután, „Béketeremtés katonai megszállással” címmel. Ebben az ENSZ Fegyverszüneti Felügyelő Szervezetének (UNTSO) és Munka- és Segélyügynökségének (UNRWA), e két humanitárius szervezetnek a működését elemezte 1949-től, utóbbi létrehozásának időpontjától napjainkig. Mindkét szervezetet a békeszolgálat úttörőinek, elméleti kidolgozóinak és jelentős alkalmazóinak jellemezte az előadó.

Ezt követően *Joseph P. Harahan* kutatóintézeti igazgató (Egyesült Államok) „A hagyományos haderőre vonatkozó európai egyezmény 1992–1995” című előadására került sor. Az 1990-ben Párizsban kötött nemzetközi egyezmény helyzetét az előadó a Szovjetunió és a Varsói Szerződés múltát választásával, a hidegháború megszűntével kezdődő legújabb időszakban vizsgálta az aláíró harminc országban, különös tekintettel az egyezményben megállapítotton felüli haditechnika megsemmisítésére.

Ebédészünet után következett a tizennegyedik ülés *Dr. Carl Christie* tudományos kutató (Kanada) elnökletével.

William Anthony Merch őrnagy, katonai akadémiai tanár (Kanada) „A Kanadai Légierő és a békefenntartás 1948–1958” című előadása hangzott el elsőként. Ebben főleg az 1956-os szuezi alkalmazást részletezte, de kitért a korábbi és későbbi nemzetközi bevetésekre is, miközben az egész Kanadai Légierő helyzetét tartotta szem előtt.

Ehhez csatlakozva, *François Perriot* egyetemi tanár, levéltárigazgató (Franciaország) „A francia katonai légiszállítás és a humanitárius beavatkozások 1945 óta” című előadása következett. Ebben a kezdeti akciók felidézésén túl az öbölháború alatti és a jelenlegi jugoszláviai események tükrében a jövőre vonatkozó választ kívánt adni e fontos összefüggésre.

Ezután *Mario Brachia* ellentengernagy, kutatóintézeti igazgató, az Olasz Hadtörténelmi Bizottság elnöke tartotta meg „Olasz békefenntartó hadműveletek 1950–1995” című előadását. Rövid áttekintést követően a Sinai félszigeten és a Mozambikban hosszabb időn át

tartó olasz közreműködést részletezte. Következtéseiben a nemzetközi összefogás mellett a megelőző nemzeti felkészítést emelte ki, hogy sikeres lehessen a béke fenntartására irányuló fellépés.

Szünet után az üléseelnöki tisztet *Sabine Maire de Coupe* egyetemi docens (Franciaország) vette át.

Elsőként *José Luis Piccinolo* ezredes, professzor, az Argentínai Hadtörténelmi Bizottság főtitkára tartotta meg „Argentína erőfeszítései a XX. században a világbéke fenntartása érdekében” című előadást. E nagylegzetű vállalkozásban különösen az 1932/35-ös paraguayi-bolíviai, 1936/39-es spanyol polgár- és 1941-es perui-ecuadori háborúban tanúsított humanitárius segítségnyújtást, továbbá az ENSZ keretében 1958-ban Libanonban, 1960/63-ban Kongóban és 1967 óta a Közel-Keleten, majd 1988/91-ben az iráni-iraki határon, végül folyamatosan több más területen való békefenntartó szerepvállalást részletezte.

Ezután *Luiz Paulo Macedo Carvalho* ezredes, katonai akadémiai tanár, a Brazil Hadtörténelmi Bizottság főtitkára „Brazil békehadműveletek” című előadása következett. Az előadó a kérdést történetiségében vizsgálta, majd a jelenkorra vonatkozóan adott elemzést. Szólt a közel-keleti, ciprusi, kongói, új-guineai, pakisztáni, angolai, el-salvadori, ecuadori, guatemalai, hondurasi, mozambiki, nicaraguai, ruandai és jugoszláviai részvételről.

Donal O'Carroll ezredes, tudományos kutató, az Ír Hadtörténelmi Bizottság főtitkára előadása került a továbbiakban napirendre, „Írország ENSZ békefenntartó tapasztalatai 1958–1995” címmel. Ebben az előadó időrendben felidézte a libanoni, kongói, ciprusi, közel-keleti, újabb libanoni és szómáliai ír közreműködést.

A tizenhatodik, utolsó tudományos ülésre augusztus 26-án reggel került sor, *Dr. Alex Morrison* tudományos kutató (Kanada) elnökletével.

Először *Norman Hiller* egyetemi tanár (Kanada) tartotta meg „Kanadai béketeremtés, a jövő szemszögéből” című előadását. Ebben rövid áttekintést adott az elmúlt évtizedekbeli kanadai ENSZ-szereplésről, a jelenlegi világ helyzetről, és felvillantotta a jövőbeli szükséges és még szorosabb békefenntartó együttműködést.

Ezt követően *Theodore C. Mataxis* dandártábornok, egyetemi tanár (Egyesült Államok) „Törekvések, szemben a valósággal. ENSZ-napirend a békéért, szemben az Egyesült Államok 25-ös számú elnöki döntésének irány-

elveivel” című előadására került sor. Ebben napjaink válsághelyzetét és az azzal kapcsolatos eltérő nézetek elemzését adta.

Végül *Dr. Mats R. Berdal* tudományos kutató (Norvégia) „Béketeremtés, kénszerítés, hogy is van ez?” címmel az egykori Jugoszlávia mai helyzetét és Szómália sorsát elemezve, kereste a választ az ENSZ lehetséges békefenntartó szerepét illetően az első ötven esztendő követő időben.

Szünet után *Dr. Serge Bernier* kutatóintézeti főigazgató, a Kanadai Hadtörténelmi Bizottság elnöke vette át az elnöklést és sor került a záróülésre.

Dr. Cornelis M. Schulten, a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság elnöke záróbeszédében azt hangsúlyozta, hogy fontos téma megtárgyalása folyt, sok új kutatási eredmény hangzott el, ez a tudományos ülészak nagy nemzetközi visszhangot fog kelteni. Befejezésül köszönetet mondott a rendező kanadai kollégáknak.

Ehhez a köszönethez csatlakozott *André Corvisier* professzor, a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság tiszteletbeli elnöke is, aki szintén kiemelte, hogy a béke kihívásának megvitatása és a semlegesség kérdése került előtérbe. Sajnálkozását fejezte ki, hogy egyes megnyilvánulásokban a tárgyszerű történeti értékelést beárnyékolta a politika. Ám befejezésül ezt is annak tulajdonította, hogy már a háború sem a régi, és a béke kérdése gyakran belső rendteremtést tételez fel.

A québeci nemzetközi hadtörténelmi kollokvium végül a házigazda *Serge Bernier* búcsúszavaival ért véget.

A kanadai házigazdák egy sor ülésen kívül rendezvényt is segítettek, hogy a szokásosnál is élénkebb kollegiális eszmecserek, esetleg viták folytathatóak legyenek. Így már augusztus 20-án este a Kanadai Hadtörténelmi Bizottság elnöksége koktélon fogadta a beérkezett résztvevőket. Augusztus 21-én délelőtt, még mindig a hivatalos megnyitó előtt, történelmi városnézésen ismerkedhettek a megjelentek a befogadó Québec-kel, az Újvilág egyetlen igazi erődítményvárosával. Augusztus 22-én a huron indiánok rezervátumába, Wendake városába szerveztek esti kirándulást a rendezők. Augusztus 23-án este Québec főpolgármestere, *Jean-Paul l'Allier* fogadta az egyes nemzet bizottságok vezetőit és a nemzetközi tisztségviselőket a városháza dísztermében. Augusztus 25-én este került megrendezésre a szokásos ünnepélyes díszvacsora Frontenac kastélyában.

A kollokvium keretében sor került a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság tisztújító közgyűlésére is. Ellenjelölt nélkül újráválasztották a jelenlevő és mandátummal rendelkező 30 nemzeti bizottság szavazatainak túlnyomó többségével *Dr. Cornelis M. Schulten* kutatóintézeti igazgatót (Hollandia) elnöknek, *Dr. Patrick Lefèvre* múzeumigazgatót (Belgium) főtitkárnak és *Dr. Hervé de Weck* ezredes gimnáziumi tanárt (Svájc) főtitkárhelyettesnek és kincstárnoknak. A nyolc alelnöki helyre tízennégy jelölt pályázott. Végül megválasztásra került a szavazatok sorrendjében *John E. Jessup* tábormok, egyetemi tanár (Egyesült Államok), *Jean Delmas* tábormok, nyugalmazott levéltárigazgató (Franciaország), *Dr. Jürgen Rohwer* professzor, nyugalmazott könyvtárigazgató (Németország), *Raimondo Luraghi* egyetemi tanár (Olaszország), *Zachar József* ezredes, professzor, főigazgató-helyettes (Magyarország), *Mannuel Freire Themudo Barata* tábormok, akadémikus, nyugalmazott kutatóintézeti főigazgató (Portugália), *Tadeusz Panecki* ezredes, professzor, kutatóintézeti igazgató-helyettes (Lengyelország) és *Dr. Erik Norberg* levéltári főigazgató (Svédország). Zárt ülésen az új elnökség elnök-

helyettesé egyhangúlag újráválasztotta *Jean Delmas* tábormokot.

Ugyancsak tisztújítás volt a Bibliográfiai Bizottságban, ahol egyhangúlag újra elnökké választották *Jean Langenberger* tábormokot (Svájc) és főtitkárrá *Dr. Derek Engelberts* ezredes főszerkesztőt (Svájc). E bizottságba újfólag taggá választották *Rázsó Gyula* professzor, nyugalmazott főigazgatót. A Hadilevéltári Bizottságban ugyancsak egyhangúlag újra elnökké választották *Dr. Manfred Kehrig* ezredes, levéltárigazgatót (Németország) és főtitkárrá *Zachar József* ezredest.

A plenáris adminisztratív ülés többek között határozott a következő tudományos kollokviumok színhelyéről is. Ezek szerint 1996-ban Bécsben a Crécytől Mohácsig terjedő időszak európai hadügyéről, 1997-ben Prágában a Harmincéves Háborúról, 1998-ban Lisszabonban és 1999-ben Brüsszelben később meghatározandó témakörben kerül sor a következő eszmecserekre. Tudományos ülésszak rendezésére jelentkezett még a következő öt éves időszakra vonatkozóan a kínai, az olasz és a román bizottság is. Ezek rendezéséről később történik döntés.